

SYLABUS MODULU

4. Finanční právo

Lektor: JUDr. Ing. Hana Skalická, Ph.D., BA

Anotace modulu:

Finanční právo je samostatným právním odvětvím, které představuje souhrn právních norem upravujících vztahy vznikající v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejích částí. Je důležité si uvědomit, že předmětem finančního práva jsou ty finančněprávní vztahy, ve kterých vystupuje nebo do nichž zasahuje stát, a které se týkají peněžní masy nebo jejích částí. Vztahy vznikající vyloženě na smluvním základě předmětem finančního práva nejsou, což je pravidlo, ze kterého samozřejmě existují výjimky.

S ohledem na výše uvedené je zapotřebí finanční právo vnímat jako obor veřejnoprávní s nejužšími vazbami k právu správnímu, evropskému, trestnímu, mezinárodnímu právu veřejnému a některým soukromoprávním oborům jako je právo obchodní či občanské.

Stejně jako velké množství jiných právních odvětví se i finanční právo rozděluje na dvě části, a to:

- *část obecnou*
- *a část zvláštní.*

Do **obecné části** finančního práva zařazujeme obecné poznatky o tomto oboru jako např. problematiku předmětu finančního práva a jeho systému, pramenů, finančněprávních vztahů, státního dozoru.

Zvláštní část finančního práva pak představuje vlastní pozitivní finanční právo a lze ji dle obsahové příbuznosti norem členit následovně:

- *právní úprava veřejných rozpočtů a státních fondů (oblast rozpočtového práva)*
- *právní úprava daní, poplatků, cel a dalších povinných dávek*
- *právní úprava měny a peněžního oběhu*
- *právní úprava devizového hospodářství*
- *právní úprava úvěru*
- *právní úprava finančního trhu.*

Nejrozsáhlejší oblastí v rámci výše uvedených „pododvětví“ finančního práva je oblast rozpočtového práva a práva daňového, poplatkového a celního. Na právní úpravu těchto oblastí bude kladen v tomto modulu hlavní důraz.

Rozpočtové právo lze vymezit jako souhrn hmotněprávních i procesních právních norem, které upravují soustavu veřejných rozpočtů, obsah veřejných rozpočtů, fondovní hospodaření, rozpočtový proces a vztahy vznikající při tvorbě, rozdělování a používání peněžní masy v těchto veřejných rozpočtech. V rámci rozpočtového práva jsou vymezeny jednak obecné otázky rozpočtu jako finančně právního institutu, rozpočtové soustavy, obecného obsahu rozpočtu nebo rozpočtových zásad. Problematika rozpočtových zásad s ohledem na probíhající hospodářskou krizi, zejména pak zásada vyrovnanosti, získává na významu i v evropském kontextu. Připomeňme projekt tzv. fiskální unie, jehož signatářem se sice Česká republika nestala, který ale jasně dokumentuje snahu o praktické svázání rozpočtového procesu zásadou vyrovnanosti a úpravu povolené výše tzv. strukturálního deficitu v členských zemích EU. Na druhé straně jsou pak upraveny rozpočtovým právem jednotlivé články rozpočtové soustavy a rozpočtový proces zahrnující postup při sestavování, projednávání, schvalování, plnění a kontroly rozpočtů. Mezi nejdůležitější prameny rozpočtového práva na úrovni zákonů patří:

- *zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění p.p.,*
- *zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění p.p.,*
- *zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění p.p.,*
- *zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, ve znění p.p.,*

- *zákon o státním rozpočtu ČR na každý rok,*
- *zákony upravující jednotlivé státní fondy.*

Z podzákoných právních norem bych akcentovala *vyhlášku č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění p.p..*

Do práva daňového, poplatkové a celního patří opět jak procesněprávní tak hmotněprávní normy. V modulu finančního práva je velký důraz kladen na právo daňové, jehož základním pramenem jsou jednotlivé daňové zákony a daňový řád upravující oblast správy daní. V rámci práva daňového bude také pojednáno o významu a charakteru smluv o zamezení dvojího zdanění.

Daňovou soustavu České republiky tvoří souhrn právních předpisů upravujících následující daně:

- **Daně z příjmů** (*zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění p.p.*)
  - *daň z příjmů fyzických osob*
  - *daň z příjmů právnických osob*
- **Daně z nemovitých věcí** (*zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění*)
- **Daně silniční** (*zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění p.p.*)
- **Daně z přidané hodnoty** (*zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění p.p.*)
- **Daně spotřební** (*zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění p.p.*)
  - *daň z minerálních olejů, daň z lihu, daň z piva, daň z vína a meziproductů, daň z tabákových výrobků, daň ze zahřívání tabákových výrobků, daň ze surového tabáku*
- **Daně ekologické** (*zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění p.p.*)
  - *daň z pevných paliv*
  - *daň z elektřiny*
  - *daň ze zemního plynu a některých dalších plynů*

Není možné opomenout, že oblast zejména nepřímých daní je významně ovlivněna právem EU.

Poplatkovou soustavu, upravenou v rámci poplatkového práva, tvoří následující druhy poplatků:

- *soudní (zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění p.p.)*
- *správní (zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění p.p.)*
- *místní (zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění p.p.)*
- *ostatní platby poplatkového charakteru.*

Poslední povinnou platbou, která plyne do veřejného rozpočtu, je clo. Po vstupu do Evropské unie rozpočtový význam této platby pro Českou republiku značně poklesl, protože převážná část cla je příjmem rozpočtu Evropské unie. Z celní problematiky pokládám za důležité vymezení druhů cel i samotného pojmu clo, základu cla, sazby cla a vzájemné vztahy celní problematiky v ČR a EU.

V návaznosti na výše uvedené platby, se budeme zabývat základními body právní úpravy procesu správy těchto plateb, jež jsou obecně vymezeny *zákonem č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění p.p.* Protože tento právní předpis ovlivňuje v oblasti správy daní prakticky každého z nás, bude na něj při výuce tohoto modulu upřena zvláštní pozornost.

Dalším „pododvětvím“ finančního práva je právo měnové, představující soubor právních předpisů upravujících měnovou jednotku, emisi měny, soustavu platidel, pokladní operace, hotovostní peněžní oběh, bezhotovostní platební styk atd. V oblasti práva měnového bych akcentovala *zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB, ve znění p.p.* a jednotlivé pravomoci ČNB jako ústřední banky České republiky a orgánu vykonávajícího dohled nad finančním trhem. Dále se zaměříme na právní úpravu hotovostního peněžního oběhu vymezenou *zákonem č. 136/2011Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění p.p.* V rámci bezhotovostního platebního styku je důležitý *zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění p.p.* Problematiku doplníme souvisejícími oblastmi např. vymezením pravomocí finančního arbitra při rozhodování sporů dle *zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění p.p.*, omezením plateb v hotovosti dle *zákona č. 254/2004 Sb., ve znění p.p.*

Dalším „pododvětvím“ finančního práva je právo devizové, kde bude zaměřena pozornost na základní vymezení právní úpravy, subjekty devizového práva, principy devizového hospodářství, devizová místa a devizový trh.

Poslední tématický celek tvoří právo finančního trhu, zahrnující pojem finanční trh a jeho dělení, problematiku subjektů podnikajících na finančním trhu, instrumenty finančního trhu – cenné papíry a finanční deriváty.

Cíl modulu:

Cílem modulu je seznámit posluchače s finančním právem jako samostatným právním odvětvím v systému našeho práva, a to včetně rozboru a pochopení jednotlivých finančněprávních institutů. Důraz bude kladen na základní poznatky z tzv. zvláštní části finančního práva, zejména soustavu daní a poplatků ČR. Výběr témat je zvolen tak, aby byl posluchač postupně seznámen se základy daňového a finančního práva a následně s jednotlivými daněmi. U jednotlivých daní je důraz kladen na vymezení daňových subjektů, předmětu daně, základu a výpočtu daně. Detailnější rozbor je pak věnován především daňovým aspektům podnikání, a to primárně dani z příjmů fyzických i právnických osob a DPH. Nejsou opomenuty ani procesní aspekty se speciálním zaměřením na daňovou kontrolu.

Literatura:

1. DVOŘÁKOVÁ, V., PITTERLING, M., SKALICKÁ, H.: *Zdaňování příjmů fyzických a právnických osob 2019*. 4. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 289 s. ISBN: 978-80-7598-315-2.
2. MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2020: úplná znění platná k 1. 1. : včetně daňového balíčku*. 31. vydání. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-1333-0.
3. MRKÝVKA, P. *Finanční a daňové právo*. 3. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2020. 494 s. ISBN 978-80-7380-796-2
4. SKALICKÁ, Hana. *Mezinárodní daňové vztahy*. 3. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Otázky a odpovědi z praxe (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-400-3.
5. VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L. *Daňový systém ČR 2020/15*. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 408 s. ISBN 978-80-7598-887-4
6. Daňové zákony ČR v účinném znění